

Wat deed Olaf Koeneman gisteren op het internet?

Marc van Oostendorp

Meertens Instituut / KNAW, Amsterdam

3 november 2011

De aanleiding

‘De paard kijkt naar ons’

Hoelang heeft het lidwoord *het* nog?

Volgens deskundigen zou het heel goed kunnen dat het lidwoord *het* de komende eeuw uitsterft. Dat maakt vast niemand van ons mee, maar wie goed oplet, kan de voortekenen herkennen. Marieke Kolkman legde haar oor te luisteren. Zal het echt verdwijnen? Hoe kon het zover komen? En hoe erg is het?

Marieke Kolkman

die Nederlands als tweede taal leren. Hun proefpersonen maakten net als de jonge Nederlandse kinderen veel fouten met de lidwoorden en gebruikten veel te vaak *de*. Dat *het* voor niet-moedertaalsprekers een van de verraderlijkste elementen van de Nederlandse taal is, komt doordat de taal nauwelijks aangrijpingspunten geeft om te weten of een woord *de* of *het* krijgt. Je leert het alleen door het erin te stampen.

■ DOEMSCENARIO

Maar het gebrek aan houvast is niet de enige mogelijke reden dat *het* zo moeilijk te leren is. Het Nederlandse *het* fungeert behalve als lidwoord ook als onbepaald en persoonlijk voornaamwoord (bijvoorbeeld in ‘Het is vies weer’). Dat kan voor verwarring zorgen, omdat het dus op verschillende manieren voorkomt in de taal die taalverwerwers horen. Recent onderzoek van de Amsterdamse taalwetenschappers Aafke Hulk en Leonie Cornips suggereert dat kinderen *het* als onbepaald voornaamwoord al correct gebruiken als ze vier zijn. Dat is veel vroeger dan bij *her* als lidwoord.

De Volkskrant

12:16:40 DONDERDAG 3 NOVEMBER 2011

WEER VERKEER BEURS VIDEO FOTO VKbanen

vk.nl

NIEUWS OPINIE CULTUUR SPORT ECONOMIE REIZEN

VOLKSKEUKEN MUZIEK BOEKEN FILM EVENTS

De woord het heeft het moeilijk

Pieter Sabel - 02/11/11, 12:02

De Russische miljardair Roman Abramovitsj (midden) komt aan bij de Londense hooggerechtsbank waar hij zich gis in verdediging tegen de beschuldigingen van zijn oud-zakenpartner Boris Berezovskij. Foto: Carl Court /

De creatie van Sibneft, met be-
nulp van nepverltingen, was de
egin van de samenwerking tus-
en de twee oligarchen. Er ont-
toond een Innitge hand. Nu noemt

'Je beschermer krijgt
geld, zoveel en
wanneer hij wil'

uitgespreid, maar hij bleef Ab-
movitsj uitmaken, zegt de kaa-
ste. Vandaar de dramatische b-
eenkomst in een Frans sktoers
2001, waar hij een laatste 'kritj

Een en ander zou er wel eens toe kunnen leiden dat 'het' helemaal verdwijnt, schrijft het blad. [...] Of dat erg is? Dat zijn geen vragen waar taalwetenschappers zich doorgaans mee bezighouden. Zolang ze het maar kunnen blijven onderzoeken. Of: zolang ze de maar kunnen blijven onderzoeken.

De reactie

Paulus52

“Taalwetenschappers” HET woord alleen al! Deze mensen zouden verplicht omgeschoold moeten worden tot straatveger of plantsoenen verzorger. . Niets zo erg als mensen die ons opgescheept hebben met een ruggeNgraat, terwijl we er maar één hebben, of panneNkoeken, verschrikkelijk. Nu heeft HET het gedaan, en de oplossing: laat maar vallen, in plaats van aan te dringen op beter taalonderwijs. Weg met die minkukels, leve de taal!

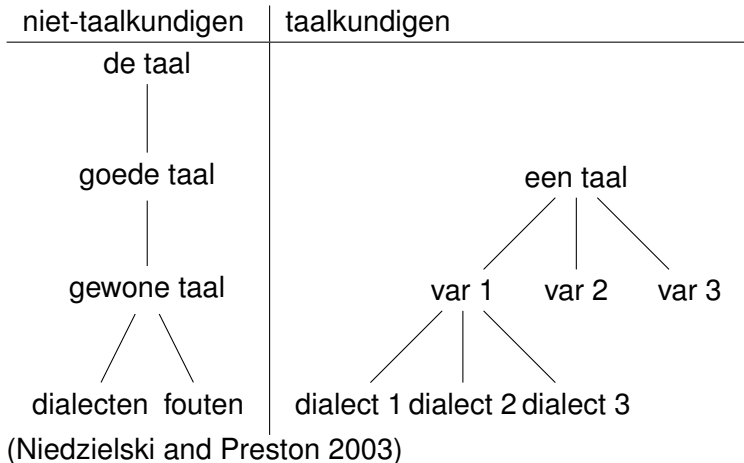
De tegenreactie

olafkoeneman

[...] Je begint met 'Overigens praat Bennis ook onzin'. Ik denk nou komt het. Vervolgens komt er niks dat iets verandert aan wat Bennis zegt. Leg nou eens uit wat die 'onzin' is. Je beticht een gerenommeerd taalkundige ergens van. Vertel dan maar wat je bedoelt. Dan kan de taalkundige een weerwoord geven. Wat zinnen neerplempen zonder expliciete argumentatie en dan "beter je best doen" zeggen kan iedereen.

02/11/11 23:21

Twee beelden van taal

Wat is taal?

- 'Taal' is iets wat je op school leert, en wel het allereerste dat je leert (lezen en schrijven)
- Misschien daarom is taal een onderwerp waaraan je kunt laten weten hoe goed je oplet
- Van taal houden betekent daarom: je ergeren
- Iedereen weet het altijd beter, als het over taal gaat.

'Valse maren'

Volgens een artikel (2003) van (wijlen) J.J. Peereboom waren de volgende zinnen fout:

klein maar dapper

Andy had die vader lief met iets — nog niet volgroeid, maar toch zachtjes aan wassend — van bescherming bijn. (Louis Couperus, Boeken der Kleine Zielen)

Waarom is de mening van niet-taalkundigen van belang?

- Niet-taalkundigen zijn voor de meesten van ons de belangrijkste bron van informatie
- Al dan niet uitgesproken opvattingen over taal zijn mogelijk van invloed op taalverandering, taalvariatie, grammaticaliteitsoordelen, enz.
- We willen het publiek voorlichten, en **verheffen**; dan moeten we weten waar we vanuit moeten gaan.

Wat waar is

- Het taalkundige idee over 'een taal' blijkt al ongeveer honderd jaar inzicht te geven in taalverschijnselen; het lekenidee van 'de taal' is daarmee net zo goed weerlegd als dat van de platte aarde
- Sommige mensen maken zich zorgen over 'goed' of 'fout'
- Die zorgen zijn echter gebaseerd op een misverstand

De taak van een wetenschapper in de samenleving

- Een wetenschapper wordt door de gemeenschap betaald om uit te zoeken hoe het zit
- Als tegenprestatie dient hij zijn medeburgers eerlijk verslag uit te brengen van zijn bevindingen
- *Juist* als deze in strijd zijn met een algemeen gevoel
- Het is makkelijk (en mogelijk profijtelijk) om een ad-hoc 'advies' te verzinnen als oplossing van die zorgen: gebruik *hun* alleen als datief en possessief als u solliciteert.
- Dat is echter niet onze taak: wij moeten onredelijke angsten juist wegnemen
- Dit alles overigens met inachtneming van het feit dat alle wetenschappelijke kennis voorlopig is

Maar we moeten de norm toch kennen?

- Maar wie solliciteert moet toch de norm kennen? En ouders zullen hun kinderen toch in de norm willen opvoeden?
- Het foute model van 'een taal' is inderdaad een sociale realiteit
- Dat wil echter niet zeggen dat het de taak van een onderzoeker is om een dergelijk misverstand in stand te helpen houden

Normen zijn

- gebaseerd op een allang weerlegde visie op taal
- overbodig
- altijd en overal een instrument van een maatschappelijke elite (N.B. dit is voor een deel een politiek argument, maar ook een empirische claim)

De Volkskrant

12:16:40 DONDERDAG 3 NOVEMBER 2011

WEER VERKEER BEURS VIDEO FOTO VKbanen

vk.nl

NIEUWS OPINIE CULTUUR SPORT ECONOMIE REIZEN

VOLKSKEUKEN MUZIEK BOEKEN FILM EVENTS

De woord het heeft het moeilijk

Pieter Sabel - 02/11/11, 12:02

De Russische miljardair Roman Abramovitsj (midden) komt aan bij de Londense hooggerechtsbank waar hij zich gis in verdediging tegen de beschuldigingen van zijn oud-zakenpartner Boris Berezovskij. Foto: Carl Court /

De creatie van Sibneft, met be-
nulp van nepverltingen, was de
egin van de samenwerking tus-
en de twee oligarchen. Er ont-
toond een Innitge hand. Nu noemt

'Je beschermer krijgt
geld, zoveel en
wanneer hij wil'

uitgespreid, maar hij bleef Ab-
movitsj uitmaken, zegt de kaa-
ste. Vandaar de dramatische b-
eenkomst in een Frans sktoers
2001, waar hij een laatste 'kritj

Een en ander zou er wel eens toe kunnen leiden dat 'het' helemaal verdwijnt, schrijft het blad. [...] Of dat erg is? Dat zijn geen vragen waar taalwetenschappers zich doorgaans mee bezighouden. Zolang ze het maar kunnen blijven onderzoeken. Of: zolang ze de maar kunnen blijven onderzoeken.

De reactie

Paulus52

“Taalwetenschappers” HET woord alleen al! Deze mensen zouden verplicht omgeschoold moeten worden tot straatveger of plantsoenen verzorger. . Niets zo erg als mensen die ons opgescheept hebben met een ruggeNgraat, terwijl we er maar één hebben, of panneNkoeken, verschrikkelijk. Nu heeft HET het gedaan, en de oplossing: laat maar vallen, in plaats van aan te dringen op beter taalonderwijs. Weg met die minkukels, leve de taal!

De tegenreactie

olafkoeneman

[...] Je begint met 'Overigens praat Bennis ook onzin'. Ik denk nou komt het. Vervolgens komt er niks dat iets verandert aan wat Bennis zegt. Leg nou eens uit wat die 'onzin' is. Je beticht een gerenommeerd taalkundige ergens van. Vertel dan maar wat je bedoelt. Dan kan de taalkundige een weerwoord geven. Wat zinnen neerplempen zonder expliciete argumentatie en dan "beter je best doen" zeggen kan iedereen.

02/11/11 23:21

David Foster Wallace (1962-2008)

Tense Present

(2001)

Zelfs als het waar is dat we allemaal een Universele Grammatica ingebakken hebben, volgt gewoonweg niet dat descriptieve regels overbodig zijn. Sommige van deze regels zijn echt beter voor de duidelijkheid of de precisie. Het verbod op bijwoorden die op twee manieren kunnen worden begrepen is een voor de hand liggend voorbeeld ("People who eat this often get sick") net als regels tegen verkeerd geplaatste bepalingen ("Er zijn veel redenen waarom advocaten liegen, sommige beter dan anderen")

Tense Present. Vervolg

Kleine kinderen op school leren over 'inclusie en exclusie in de groep' en over de respectieve voor- en nadelen van dezulke en over het gebruik van dialect en syntaxis en slang als tekenen van erbij horen. Ze leren over taalgemeenschappen. Maar kinderen leren dit niet bij Engels of Sociale Wetenschappen maar op het schoolplein en tijdens de lunch en in de bus. Als zijn leeftijdgenoten het kleine snobje [...] omlaag duwen en om beurten op hem spugen, wordt er serieus geleerd [...] door alle betrokkenen behalve het kleine snobje. [...] Het punt is dat het kleine snobje met zijn tieners dezelfde taalachterstand heeft als het 'langzame' joch in de klas die maar 'groter als' en 'hun hebben' blijft zeggen.

Wat kunnen we doen?

- Taalkundigen moeten duidelijk schrijven over hoe taal volgens ons wel in elkaar zit, zoals Marieke Kolkman
- En in discussie treden, zoals Olaf Koeneman
- Taalkundigen moeten ook meer nadenken over de vraag of prescriptivisme niet toch ook nut heeft, en of dat niet toch ook verband houdt met wat wij zeggen.
- Misschien moet er wel een nieuwe prescriptieve gids komen?

http://instruct.westvalley.edu/lafave/DFW_present_tense.html